

En landtmans bref til adelsmannen, angående desz utgifne tankar om frälse- ...

1700-1829 53 Ea Br. 1770 Brev

National Library
of Sweden

1770

LANDTMANS BREF

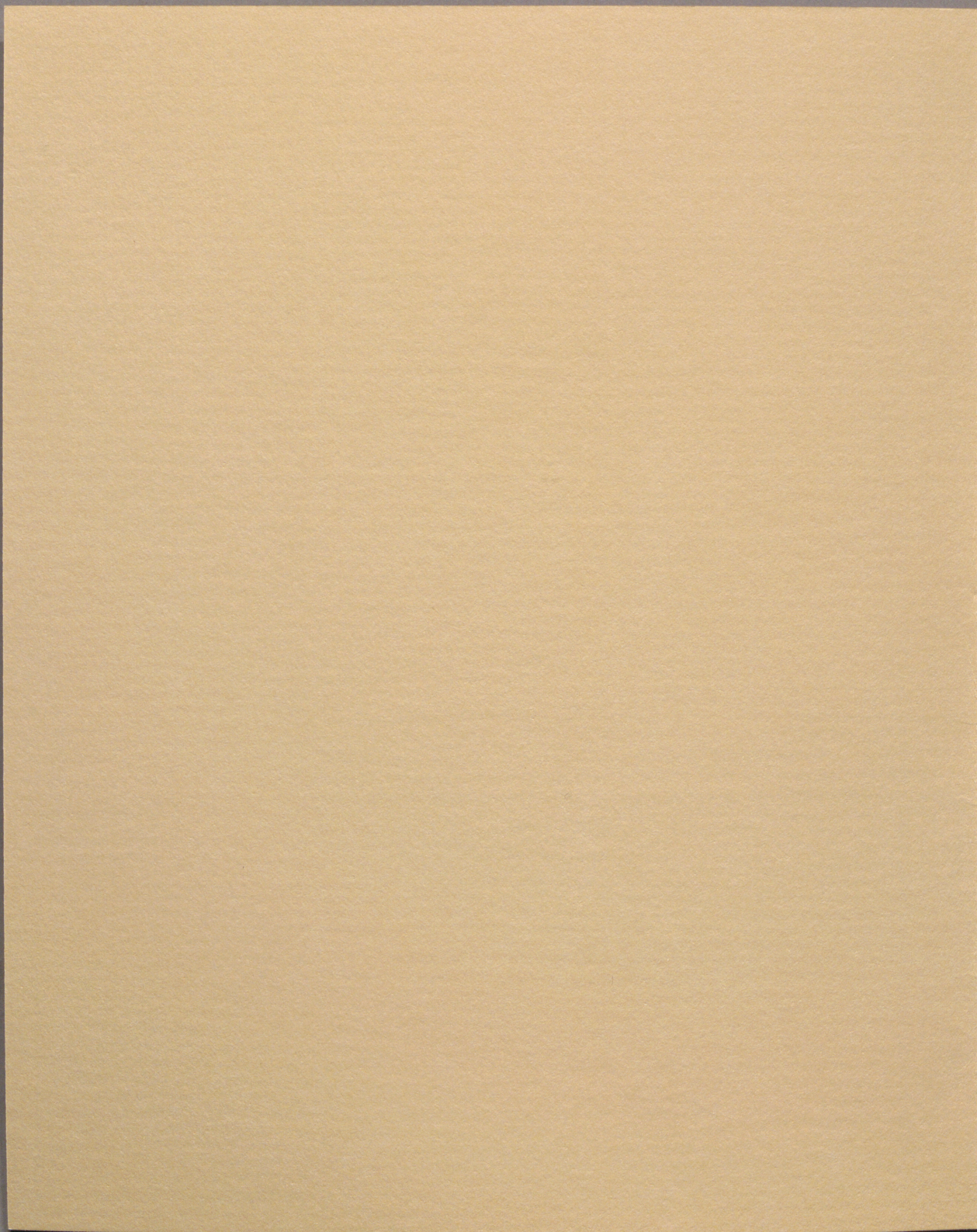
Ex. A

Polit.

Sv.

(Br.)

1700-1829

1770

Ex. A

Point
81
(21)

1700-1829

En
Sandtmans Brev

Till

Nedsmannen,

Angående

Des utgifne Tankar om Frälse- och ofrälse-
Ständens Rättigheter i Befor-
drings-Mål.

Stockholm,

Tryckt uti Kongl. Tryckeriet.

En ädla människla, som wetat gbea Dig fri och sätta Dig toida öfwer den wanhedbrände fördomen, hwilken en stadelig, men wanlig upfostran kunnat gifwa Dig om Din födsels förträffelighets framför andras, och deremot yklat Ofrälsemäns rätt, tillåt at en obetydlig Landtman, skild ifrån all annat interesse, än at under en fri och lyctlig Regering få besitta den aflägsse ärfde jordtörswa, som i sju wasbrutne generationer höst Wån af utmärkta fria tankesätt, må få tränga sig fram til det rum, der Du söker undwila allmänhetens tacksjälsker, och förklara för Dig sin fullkomliga wördnad.

Nå en tid, då hellskwäldet synes wåra i sin högd, och folk af tiltagsnaste egen nytta, under sten af nitälskan för Nationens wål, uphäfwit sig til mynighe i Landet, samt igdes snarare wa sig med at utstred tråto-ämnen ibland Medborgare, för at derigenom få mycket lättare winna ändamålet S = = =, än at i agtgata sina helgade plikter emot Gud och Samhället; då wågar Du tänka på Fäderneslandet, hwilket Du älskar med all den frimodighet, som kan utmärka en rättssakens fri Medborgare och en Hjelte.

Du har hemtat Dina principer ifrån den första och renaste källan, människors och Samhällets natur, hwaraf Du funnit alla wåra barn af en Fader, alla hwarwa förenat sig i Samfund at njuta människo-rätt, samt alla, såsom lika betungade och lika förtjente, wåra lika berättigade til Statens förmåner och behdningar.

Då Du upstigit til ursprunget of Swenskt Ubeskap; så har Du utmärkt, at det i sin första renhet warit en personlig behdning för stora egenkapet, och bedrifter; men efter hand och i samma mån, som Aristocracien tillagit, blifwit gjordt til ärfsteligit, samt omsider så omskapadt, at ändamålet med des inrättning i det måsta gått förloradt.

Genom granskningen af fria Regeringar's beskaffenhet, har Du igenfunnit, at den förändrsta styrkan i dem, hwilar i de styrandes samt Arbetsmåknernes wisheit och dygd, hwilka egenkapet aldrig winnas med födsel: Och när Du febermera ured en Whitforschs upmärksamhet anatomiseradt Swenska Regeringsättet, så har för Dig el lunnat dössa sig det stora sammanhang, som är imellan Ofrälse-Ståndens rättigheter at så deltaga i Rikets höga Ambeten, och sifwa Friheten.

Als den dräpeliga nitälskan du wisat, at tidigt urdamss'da all anbedning til sådan otvdyghet i Grundlagen om Ofrälsemäns besorbringings-rätt, som strider emot esprit af Regeringsättet, och derför sent eller snart skulle förföra idmmwigten och Friheten, finnes lätteligen, at äfwen Dit skarpsynta öga wånte upmärksamt hafwa til hela des widd genomwandradt Swenska Historiens sält, der Du fått se, at just Ubeskens och Folkets fridiga interessen, samt den tid efter annan mer eller mindre rögd principen om Ofrälse-Ståndens förtvdyk (Det förödmärliga tråto-äplet) har wållat, at Swenskarne, en af de uråldrigaste fria Nationer i Europa, alt hittills icke rätt kunnat resa sig från wannagt och til hre. Hwarför kan jag inset sätta mig utom den gerdns naturen satt för min warelse och min son, för at närwarande i sifswa innersta grunden få se, betrakta och wörda Din ädla sält wid det tillället, när Du äskadat den swarta taska, som Historien framter ifrån Catholicismens börgan, då epoquen af Folkets förtvdyk begynnes? War icke Du nödsakad at se Dina Förfäder, Dit äskade Fädernesland sorgfälligt försänkte i mörker och widspelsse; människliga snillet och naturen förstummad, föraktad, wanhedrad och trampad af det då för tiden namnkunnige förente så kallade Udeliga och Werldsliga Frälset, som vinstränkt härlskade och delte sig imellan Statens högga Ambeten, Wån och Jordagods, samt frukten af folkets

tejs swett och blod. Det är ofstridigt, at Du ifrån dese händelser hantat Din wis-
sarforgo för den naturliga, men för Friheten alltid wädeliga förening imellan Frälset
och de Adelige Biskoparne. Efter denna tiden har Du oemotfäjeligen fastat Din up-
märksamhet på Rikets bden wid de märkelige händelser af Konungarnes minderårighet,
af hwilka Du i synnerhet tycks hafwa utmärkt Konung Magni Smeks minorennitet
wid påsk år 1319, samt Konung Carl den XI:tes, m. m. Genom det Du således ifrån
äldre til nyare tider i dit sinne följt den ledja af Anecdoter i Swenska Historien, dem
ännu ingen Häfdateknare wägar eller welat lägga i rätt dag, så har du grundeligen
upptäckt och igenfunnit de rätta orsaker, som wälat de försträckelige blods-utgiutelser i
de inhemske Børgerlige Krigen, de bekante Rikshwållningar ifrån Democratie til A-
ristocratie, utländske Konungars inkallande af parti-agg, samt slutligen hela Swen-
ska Nationens Frihets förlust under Enwäldiga Konungar.

När Du nu ledsen och röd, wändt Dig bort ifrån denna ohyggeliga perioden,
har Dig wäl omsider mditt den alada syn af en, efter 5 eller 6 Seclers förtopp åter-
runnen rätt frihet; men då Du, uphöld af förnjelle til hela Din själ, tycker Dig
läsa i sammanhanget af hwar rad uti Grundlagarne, at Statens frihet är wäsende-
ligen grundad på den föra hufwud-principen af en lika fördelad styrka och jämwigt
imellan alla föra Stånden, som utgöra den högsta Lagstiftande och redofördrande Magtens
så måste Du likwäl numera med häpenhet och förundran finna, at wid utöfningen deraf,
man efterhand så långt stridit ifrån den sanna simpliciteten, och så atdeles förlorat hela för-
sta principen, at Dit stånd nu redan, utom Lagstiftande Magten, innehafwer för-
nämliga styrkan af den Lagstiftande och wärkställande Magten, idante forren af hela Ai-
méen, hwaribland knapt någon Öfwerste gifwes, som är Öfrälse. Denna omfång-
ning måste wisserligen i Din opartiska granskning hafwa wäckt häpenhet och förun-
dran, när Du tillika erindrat Dig, at för de tre öfrige Stånden tillsammans icke är mera i
nehåll, än den ringaste och obetydligaste delen af Lagstiftningen, ganska litet af pote-
stare executiva och den märkelige swaghet emot Adelen i deras Lagstiftande magt, at
den icke består af stiftskrefue, utan walde Ledamöter.

Då Du härigenom funnit, at Friheten på den sidan, i anseende til nu warande
Constitution, är i sin nedergång; så har du känt de adla rödreser, som ärfölja pa-
triotismen; de hafwa es kännat Dig någon hwila, förän Du skulle wäcka Nationen
ur des dwala och långa sömnattighet, samt imedertid med hjerta och mun yrka,
at man icke må stilla Öfrälse-Stånden wid den sidan öfwerlefwa och enda utwäg at
ännu någon tid så wara fric, neml. at de, efter den i 40 å. af Regerings-Formen samt
Lagarne utstakade sticketighet och förtienst, måge ohindradt befordras til Rikets höga
Ämbeten. Hårtill har Du trodt Dig så mycket mera förbunden, som Du ofel-
bart måste ledsnat at se, huru ofta en med Sköldemärke hedrad medelwäntig mans äffom-
lingar, som redan i första generationen wanslägtats ifrån sin Stamsfader, utan insig-
ter, utan hjerta, ufurperat Rikets öpperliga och wiktiga Ämbeten, dem de i deras mak-
lighet och indolence, ansetit såsom wälbestätte ärfeliga Fidei Commis, til hwars es-
genhändigade förwaktning imehafwarne hwarken kunnat eller welat förnedra sig, under
det, at tåssan, snille och förtienst hos Öfrälsemän måst förwäffas, aftyna och dö, i
brist af upmuntran och beöfning, i det at äfwen Män af de sörsta egenstaper, för
hwilka Nationen sjelf förklarar des fullkomliga förtroende, icke blifwit befordrade, endast
för det de icke gittat upte Adelig Stämpel, eller någon större hörd, än den, at wara föd-
de fric Swenske Män. Ingen åter bannars än Du hafwa begrundat, huru öfrolige
män

många stora 'suilen och nyttiga människor Staten förlorat på dessa Tyska Stadsprinciper.

Uti allt detta är Du icke mindre ädelstäm och stor, än i Dit tankesätt om den namnkunniga Constitutions-saken. Du wet ofelbart bättre än någon annan, at någon säker motvigt fordras för den hotande faran af Ragnständer Magtens missbruk; men Du kan ej lida, at man under et sådant sten må fränkänna och den hafvudsakeligaste delen af vår Frihet, och förwandla Regerings-sätten til den strängaste Aristocratie i Europa.

Äf sådan orsak war skwen Dit stånd för uplyst och ädelmodigt at ingå derutts men om någonsin Constitutions-Prägan, sedan hon hittills varit upgifwen, skulle åter wärdas efter 100:de år; och Rikets Högwärdige Prästestånd då syndes af Ädeliga Biskopar, så är ej hwårt at se, hwad partie det Högwärdiga Ståndet skulle i sådan conjunctur nödgas taga, särdeles om man allenast ämndrar sig, hwarsbre Ädeliga Biskoparne under Catholicismen icke wöro nögde med mindre, än at rockas om Spiran med sjeffwa Konungarne, då likwäl de öfrige Rikets Umhetsmän af den högsta Adeln wöro tilfredsstälte med Råds- och Riddare-wärdigheten.

Du wärdnadswärda Ädtinge! Du böe ej mistycka, at jag ej funnat undgå en och annan digression om Rikets öden, Friheten och dess favor, när jag tänkt på Dig: de äro ju de samme, som varit i Din son och upfylt Dit hjerta, då Du skrifwit: Ach! när skal et älskadt Fädernesland se Dig uphögd på Rådsstolen och få wörda Dig i Purpuren, hwarest Din egen försakelse, Din människo-kärlighet, Dina Borgerliga dygder äro skwen så nödwändige, som sällsynte. Imidlertid har Din muntra rdst redan fatt lif och rörelse i flere 100:de Medborgare, som börljat bligas för deras hittills hafwade wärdstelschet om Friheten och dess säkrare beaktande. Äf Dit egit Stånd äro äfwen ganska många, som uplysas af samma ädla anda och Borgerliga tankesätt som Du. Om nu, genom et sådant gemensamt bemödan, den så länge förtryckta mänskligheten omisder återminner dess rätt; om Nationen får smaka hela sötnan af en rätt fördelt och sann frihet; så ätnjuter wisserligen Du och dessa Dina Medbröder i Ödra Samtidas och Efterkommandes tacksamma minne och enhälliga wälsignelser, den yppersta belöning i et lyckligt Fädernesland: Äfwen som mig aldrig kan beagas den fördelsse, at icke hafwa varit den sista, at hedra och wörda en sällsynt människa, en Frihets-Hjette.

